

Démokritosz

1. *Ἡ φύσις καὶ ἡ διδαχὴ παραπλήσιόν ἐστι. Καὶ γὰρ ἡ διδαχὴ μεταρυσμοὶ τὸν ἄνθρωπον, μεταρυσμοῦσα δὲ φυσιοποιεῖ.*

Similis est naturae doctrina, etenim doctrina transformat hominem transformandoque aliam ei addit naturam.

A természet és a nevelés hasonló. Ugyanis a nevelés átalakítja az embert, de ezen átalakítás által természetet teremt.

B 33.

2. Ἄγαθὸν εἶναι χρὴ ἢ μιμεῖσθαι.

Bonum aut esse aut bonos imitari oportet.

Vagy légy jó, vagy utánozd a jókat!

B 39.

3. Μὴ διὰ φόβον, ἀλλὰ διὰ τὸ δέον χρεῶν ἀπέχεσθαι ἀμαρτημάτων.

Non metu, sed officii causa peccatis abstinendum.

Ne félelemből, hanem kötelességből tartózkodjál a hibák elkövetésétől!

B 41.

4. Μέγα τὸ ἐν ξυμφορῇσι φρονεῖν ἃ δεῖ.

Magnum est in rebus adversis recte sentire.

Nagy dolog a balsorsban úgy érezni, ahogy kell.

B 42.

5. Μεγαλοψυχίη τὸ φέρειν πραέως πλημμέλειαν.

Magni animi est humaniter ferre, si quid (ab aliis) peccatum fuerit.

Nagy lélek sajátja mások hibáit szelíden tűrni.

B 46.

6. Μωμεομένων φλαύρων ὁ ἀγαθὸς οὐ ποιεῖται λόγον.

Vir bonus improborum reprehensiones nihili facit.

Jó ember a rosszak gáncsolódásait semmibe se veszi.

B 48.

7. Χαλεπὸν ἄρχεσθαι ὑπὸ χερείονος.

Deteriori parere durum est.

Nehéz dolog hitványabbnak uralma alatt állni.

B 49.

8. Ὁ χρημάτων παντελῶς ἦσσαν οὐκ ἂν ποτε εἶη δίκαιος.
 Qui pecuniis facile corrumpitur, nunquam ille iustus fuerit.
Aki pénzzel hamar megvesztegethető, sohasem lehetett igazságos.
 B 50.
9. Πολλοὶ δρῶντες τὰ αἰσχίστα λόγους ἀρίστους ἀσκέουσιν.
 Multi pessima quaeque facientes optimas orationes conficiunt.
Sokan a legrútabbul cselekszenek, s a legszebben beszélnek.
 B 53a.
10. Ἐλπίδες αἰ τῶν ὀρθῶ φρονούντων ἐφικταί, αἰ δὲ τῶν ἀξυνέτων ἀδύνατοι.
 Spes recte sapientium ratae fieri possunt, insipientium vero necessario ad irritum cadunt.
A helyesen gondolkodó emberek reményei elérhetők, az értelmetlen emberekéi viszont képtelenségek.
 B 58.
11. Οὔτε τέχνη οὔτε σοφίη ἐφικτόν, ἢν μὴ μάθῃ τις.
 Neque ars neque scientia nisi discendo acquiritur.
Sem a művészetet, sem a bölcsességet nem érheted el, ha nem tanulsz.
 B 59.
12. Κρέσσον τὰ οἰκῆα ἐλέγχειν ἀμαρτήματα ἢ τὰ ὀθνεῖα.
 Praestat propria quam aliena peccata reprehendere.
Illőbb a saját hibánkat gáncsolni, mint a másokét.
 B 60.
13. Προβουλευέσθαι κρείσσον πρὸ τῶν πράξεων ἢ μετανοεῖν.
 Praestat consilium praecedere facta, quam paenitentiam subsequi.
Jobb a tett előtt gondolkozni, mintsem aztán megbánni.
 B 66.
14. Μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς δοκίμοισι πιστεύειν· τὸ μὲν γὰρ εὐηθεῖς, τὸ δὲ σωφρονέοντος.

Non omnibus, sed spectatis fidendum: illud enim stulti, hoc prudentis est.

Ne higgy mindenkinek, csak a kipróbáltaknak: amaz a balga, ez a bölcs ember szokása.

B 67.

15. *Νηπίοισιν οὐ λόγος, ἀλλὰ ξυμφορὴ γίνεται διδάσκαλος.*

Non ratio, sed adversa fortuna stultorum magistra est.

A balgáknak nem az értelem, hanem a balsors a tanítómesterük.

B 76.

16. *Θυμῷ μάχεσθαι μὲν χαλεπὸν, ἀνδρὸς δὲ τὸ κρατέειν εὐλογίστου.*

Difficile quidem est, adversus iram pugnare: viri autem prudentis ac moderati est ipsam vincere.

Az indulattal harcolni nehéz, de okos embernek kötelessége megfékezni.

B 77.

17. *Χρήματα πορίζειν μὲν οὐκ ἀχρεῖον, ἐξ ἀδικίης δὲ πάντων κάκιον.*

Opes parare haudquamquam inutile, sed iniuste parare omnium pessimum est.

Vagyont szerezni nem haszontalan dolog, ám igazságtalanság árán: mindennél rosszabb.

B 78.

18. *Αἰσχρὸν τὰ ὀθιεῖα πολυπραγμοῦντα ἀγνοεῖν τὰ οἰκήτεια.*

Aliena curiose sectantem sua ignorare turpe est.

Rút dolog, hogy aki mások hibáit szorgosan kutatja, a magát ne ismerje.

B 80.

19. *Ἐωτὸν πρῶτον αἰσχύνεσθαι χρεῶν τὸν αἰσχρὰ ἔρδοντα.*

Primum se ipsum vereri debet, quisquis turpia perpetrat.

Féljen először is önmagától, aki rosszat követ el.

B 84.

20. *Ὁ φθονέων ἑωτὸν ὡς ἐχθρὸν λυπέει.*

Homo invidus se ipsum, ut inimicum, dolore afficit.

Az irigy ember önmaga ellenségéül magát szomorítja.

B 88.

21. *Ἐχθρὸς οὐχ ὁ ἀδικέων, ἀλλὰ ὁ βουλόμενος.*

Inimicus est non solum qui iniuriam infert, sed et qui de inferenda cogitat.

Ellenséged nemcsak az, aki bánt, hanem az is, aki akar bántani.

B 89.

22. *Ἡ τῶν συγγενῶν ἔχθρη τῆς τῶν ὀθνείων χαλεπωτέρη μάλα.*

Consanguineorum inimicitiae multo asperiores sunt externis.

A rokonok viszálykodása jóval súlyosabb az idegenekénél.

B 90.

23. *Χαριζόμενος προσκείμετο τὸν λαμβάνοντα, μὴ κακὸν ἀντ' ἀγαθοῦ κίβδηλος ἔων ἀποδοῶ.*

Vide, cui beneficium des, ne forte, si subdolos fuerit, malum pro bono tibi reddat.

Ha jól teszel, nézd meg, ki kapja, nehogy az alattomos ember gonosszal fizessen jó helyett vissza.

B 93.

24. *Μικραὶ χάριτες ἐν καιρῷ μέγισται τοῖς λαμβάνουσι.*

Parva beneficia tempestive collata accipientibus fiunt maxima.

Idején adott kis jótétemény nagy lehet annak a számára, aki kapta.

B 94.

25. *Πολλοὶ δοκέοντες εἶναι φίλοι οὐκ εἰσὶ, καὶ οὐ δοκέοντες εἰσίν.*

Multi, cum videantur esse amici, non sunt, suntque multi, qui non videntur.

Sokan, kik jó barátoknak látszanak, nem azok; akik nem látszanak azoknak, jó barátok.

B 97.

26. *Ἐνὸς φιλή ξυνετοῦ κρέσσων ἀξυνέτων πάντων.*

Unius prudentis hominis amicitia stultorum omnium amicitiae est praeferenda.

**Egyetlen értelmes ember barátsága többet ér,
mint az összes értelmetleneké.**

B 98.

27. *Ζῆν οὐκ ἄξιος, ὅτω μηδέ εἷς ἐστι χρηστὸς φίλος.*

Indignus est qui vivat, cui nullus est amicus benevolus.

Nem érdemes élnie annak, kinek egy derék barátja sincs.

B 99.

28. *Οὐδ' ὑφ' ἐνὸς φιλέεσθαι δοκέει μοι ὁ φιλέων μηδένα.*

A nemine amari existimo eum qui neminem amat.

Aki senkit sem szeret, azt úgy hiszem, azt senki sem szereti.

B 103.

29. *Ἐν εὐτυχίῃ φίλον εὐρεῖν εὐποροῖν, ἐν δὲ δυστυχίῃ πάντων ἀπορώτατον.*

In rebus secundis amicum invenire facile est, in adversis omnium difficillimum.

Jó szerencsében könnyű baráttra lelni, balsorsban a legnehezebb.

B 106.

30. *Ἄξιον ἀνθρώπους ὄντας ἐπ' ἀνθρώπων συμφοραῖς μὴ γελᾶν, ἀλλ' ὀλοφύρεσθαι.*

Homines cum simus, humanas calamitates nos non irridere, sed deplorare convenit.

**Ember létünkre az emberi nyomorúságokon nem nevetnünk,
hanem sírnunk illik.**

B 107a.

31. *Διζημένοισι τάγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισιν.*

Quaerentibus bona non sine labore ac difficultate contingunt, mala autem vel non quaerentibus accidunt.

**Akik a jót keresik, ügyvel-bajjal jutnak hozzá, de a bajok eljönnek,
ha nem keresik is.**

B 108.

32. *Μεγάλα βλάπτουσι τοὺς ἀξυνέτους οἱ ἐπαινέοντες.*
 Qui stultos laudant, magno eos damno afficiunt.
 Sokat ártnak a balgáknak az ő dicsérőik. B 113.
33. *Βέλτερον ὑφ' ἐτέρου ἢ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐπαινέεσθαι.*
 Ab alio quam a se ipso laudari praestat.
 Jobb, ha más dicsér, mint ha tenmagad. B 114.
34. *Ὁ κόσμος σκηνή, ὁ βίος πάροδος· ἦλθες, εἶδες, ἀπῆλθες.*
 Mundus scena, vita transitus: venisti, vidisti, abiisti.
 A világ színpad, az élet átjáró; jöttél, láttál, mentél. B 115.
35. *Ἡ παιδεία εὐτυχοῦσι μὲν ἐστί κόσμος, ἀτυχοῦσι δὲ καταφύγιον.*
 Doctrina fortunatis quidem ornamentum est, infortunatis autem perfrugium.
 A tudomány a szerencséseknek dísze, a szerencsétleneknek menekülés. B 180.
36. *Ἔσθι που νέων ξύνεσις καὶ γερόντων ἀξυνεσίη· χρόνος γὰρ οὐ διδάσκει φρονεῖν, ἀλλ' ὠραίη τροφή καὶ φύσις.*
 Est etiam in adolescentibus (interdum) sapientia atque in senibus insipientia; neque enim tempus prudentiam docet, sed matura institutio et natura.
 Van az ifjakban is bölcsesség és az aggokban is oktalanság; mert nem az idő tanít bölcsességre, hanem az idején való nevelés s a természet. B 183.
37. *Φαύλων ὁμιλίη συνεχῆς ἔξιν κακίης συναΐζει.*
 Continuum improborum commercium vitiorum consuetudinem paulatim affert.
 Folytonos érintkezés a gonoszokkal lassankint rászoktat a bűnre. B 184.

38. Ὁμοφροσύνη φιλίην ποιεῖ.
 Consensio amicitiam parit.
Az egyetértés barátságot szül.
 B 186.
39. Ἀνοήμονες βιοῦσιν οὐ τερπόμενοι βιοτῇ.
 Stulti vivunt non gaudentes vita.
A balgák úgy élnek, hogy nem örülnek az életnek.
 B 200.
40. Πατρὸς σωφροσύνη μέγιστον τέκνοις παράγγελμα.
 Patris temperantia optima liberorum institutio est.
Az atya józansága a gyermekek számára a legjobb útmutatás.
 B 208.
41. Ἡμερήσιοι ὕπνοι σώματος ὄχλησιν ἢ ψυχῆς ἀδημοσύνην ἢ ἀργίην ἢ ἀπαιδευσίην σημαίνουσι.
 Somni diurni corporis turbationem vel animi maerorem (ex fastidio ortum) vel pigritiam vel litterarum ignorantiam indicant.
A nappali alvás vagy a test zavarairól, vagy a lélek fájdalmáról, vagy restségről vagy nevetlenségről árulkodik.
 B 212.
42. Βίος ἀνεόρταστος μακρῆ ὁδὸς ἀπανδόκευτος.
 Vita festis diebus carens longa est via inhospitalis.
Élet ünnepnapok nélkül: hosszú út vendégfogadók nélkül.
 B 230.
43. Εὐγνώμων ὁ μὴ λυπεόμενος ἐφ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐφ' οἷσιν ἔχει.
 Sobrius est et moderatus qui ob res quibus caret dolore non agitur, sed iis quae praesto sunt, gaudet.
Józan, aki nem búslakodik azon, amije nincs, hanem örül annak, amije van.
 B 231.

44. *Εἷ τις ὑπερβάλλοι τὸ μέτριον, τὰ ἐπιτερπέστατα ἀτερπέστατα ἂν γίνοιτο.*

Si quis modum excesserit, suavissima quaeque insuavissima fiet.

Ha valaki túlmege a mértéken, a legkellemesebb is a legkellemetlenebbé lesz.

B 233.

45. *Πόνος συνεχῆς ἐλαφρότερος ἑαυτοῦ συνηθείη γίνεται.*

Labor continuus consuetudine fit levior.

Az állandó munka könnyebbé lesz a megszokás folytán.

B 241.

46. *Δεῖ τὸν ἐτέρων μέλλοντα ἄρξειν αὐτὸν ἑαυτοῦ πρῶτον ἄρξειν.*

Qui aliis imperaturus est, debet ipse sibi prius imperare.

Aki másokon akar uralkodni, előbb magán kell uralkodnia.

B 247.

47. *Φόβος κολακείην μὲν ἐργάζεται, εὐνοίαν δὲ οὐκ ἔχει.*

Metus adulationem parit, sed benevolentiae expers est.

A félelem hízelgést szül, de jóakarát nincs benne.

B 268.

48. *Ἦν μὴ πολλῶν ἐπιθυμῆς, τὰ ὀλίγα τοι πόλλα δόξει· σμικρὰ γὰρ ὀρεξίς πενίην ἰσοσθενέα πλούτῳ ποιεῖ.*

Nisi multa desideras, pauca tibi multa videbantur: pauca enim appetendo efficimus, ut paupertas magnas opes aequiperat.

Ha nem vágyódsz sokra, a keveset is soknak fogod látni, mert ha a keveset elérted, ez szegénységedet egyenlő értékűvé teszi a gazdagsággal.

B 284.

49. *Εὐτυχῆς ὁ ἐπὶ μετρίοισι χρήμασιν εὐθυμεόμενος, δυστυχῆς δὲ ὁ ἐπὶ πολλοῖσι δυσθυμεόμενος.*

Fortunatus est, qui exigua possidens hilare vivit, infortunatus, qui inter magnas opes in maerore iacet.

Boldog, ki csekélyke vagyonával vidáman él; boldogtalan, ki nagy vagyonával kínok közt él.

B 286.

50. Πενίην ἐπεικῆως φέρειν σωφρονέοντος.

Paupertatem moderate ac patienter ferre hominis sobrii est.

Józan ember tulajdonsága a szegénységet bölcsen tűrni.

B 291.

51. Ἴσχυς καὶ εὐμορφίη νεότητος ἀγαθὰ, γήραος δὲ σωφροσύνης αἴθος.

Robur et pulchritudo iuventutis bona sunt, senectus autem temperantiae prudentiaeque flos est.

Az erő és a szépség az ifjúság javai. Az aggkor a bölcsesség virágkora.

B 294.